НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НЮ НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 1 • год. XCVII • 11 януари 2019 г. • цена 0,40 лв. www.stdbg.org

Христо Тепавичаров

ИСТИНАТА ЗА ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ

На стр. 5

ТРАКИЙСКИ БЪЛГАРИ ОБИТАВАТ НЕ САМО БЪЛГАРИЯ

НИКОЛА ИНДЖОВ

Горното заглавие може би озадачава някого, но аз от известно време насам непрекъснато твърдя, че и днес тракийски българи и техни преки и непреки потомци обитават класическите пространства на Тракия. „От Дунав до Егея бял и от Албанската пустиня до черноморските води!“ – цитат от стихотворение на великия поет Яворов, роден в сърцето на Тракия и очертал отечеството на тракийските българи в психологически, но и в исторически му размери.

В книгата „Българокръвни. Българогласни. Българоглави“ побрах част от моите документални проучвания и статии за тракийски идеи, съдби и събития. Разработвам тази тематика цял живот, тъй като произхождам от средите на тракийските бежанци и съм един от българокръвните, българогласните, българоглавите беломорци. За разлика от хора с други етнически отлики, населявали същата територия между Родопите и Бяло море в посоката север-юг, а в посоката изток-запад между Марица и Струма. Това е Беломорска Тракия – изконна българска земя, останала извън държавните наши предели.

Но в контекста на съвременните геополитически процеси трябва да се опираме на ново разбиране какво всъщност представлява тракийският свят на Европа. Да не забравяме, че той съществува неотменно в недрата на трите съвременни държави, върху които се разполага. Например принадлежността на Тракия към континенталните измерения прави Турция европейска страна, Гърция – балканска, а България – средиземноморска. В една практически необозрима перспектива се долавя и миналият, и предопределеният живот на беломорските тракийци, които не са само българи, Има тракийци турци, гърци, евреи, арменци, албанци. Най-много са били и са българокръвните, българогласните, българоглавите. Тези именно обитатели са били в продължение дълги векове и може би още са рудиментарният етнически масив във всеобщото развитие до обезбългаряването на Беломорска Тракия. Днес този народностен слой не е така видим, но излъчва осезаеми пулсации в населението на тракийския свят на Европа, въпреки че безмилостните към България международни договори (Берлински, Букурещки, Лондонски, Ньойски, Ангорски) бяха предшествани от очевидни насилия предимно над българите навсякъде на полуострова. Турски редовни войски и башибозушки потери унищожиха през есента на 1913 г. българските селища по южните склонове на Родопите, а гръцката администрация през 1920–1922 г. интернира с кораби към островите в Егейско море чак до Крит, както и до Волоска, Фарсалска и Леринска околии почти цялото население на десетки български беломорски села. И Турция като държава, и Гърция като държава обезбългаряваха и продължават да обезбългаряват Тракия. Не остана селище с българско име, а на техните географски карти Пловдив например е отбелязан като Филипополис или Филибе. За разлика – пак например – от префърцунените български телевизии, по които благодушни репортерки ще си счупят езика докато произнесат турския топоним Къркларели вместо българския Лозенград.

Но именно заради българоглавите не е пресилено да се твърди, че тракийският свят на Европа съществува така, както Византия и Рим съществуват по своя предишен имперски ареал – със съкровен полъх на античност и древност в душевността на съвременника. Допустимо е „Българоглави“ да бъде обобщаващ термин, предимно психологически, а не антропологически. Според моите проучвания българоглавите от Беломорска Тракия имат три класически измерения – небесно, земно, подземно. Мъртвите и живите, животът на повърхността и животът на земята, са в неразривна връзка, планините са контактната зона с небесата. В митологията на беломорските тракийци съществува понятието „ангелски човеци“. Така и досега, останали без потомствени гробища, бежанците назовават приижждащите от отвъдното близки и роднини, т.е. привидения, призраци, сенки на отминали хора. Не съм суеверен в първичния смисъл на думата, нито съм мистик по душа, но съм убеден, че трудно обясним, но романтично привлекателен допир с „ангелските човеци“ има – защото какво друго са споменът за тях, моралното предопределение, родовият белег? Ала в геополитическите стълкновения на тракийските българи за съхраняването и възпроизвеждането на род и родина няма и не може да има окончателни резултати. То е все едно да ореш в морето...

И ето тук още един пример. От двадесетина години публикувам в различни вестници и в няколко мои книги една хипотеза за местонахождението на гроба на Патриарх Евтимий. Опирам се на народната памет за най-великия средновековен българин, както и на редица преки и косвени предположения. Водя се от горчивото съзнание, че нито един от владетелите на Първото и Второто българско царство няма гроб, че нямат гроб и властелините на народния дух Васил Левски и Христо Ботев. Мисля си дори, че навярно известната смраченост в националния характер е заради недостига на тленни следи от велики хора. На моите публикации няма никакъв отклик от фактори, които могат да приемат или да отхвърлят твърденията ми. Чувствам известна ревност у някои историци, но ме поразява крайната незаинтересованост на държавните институции. Разговарях съвсем конкретно с един компетентен на своето поприще висш държавен чиновник. Убеждавах го в контактите на българската и гръцката църква да потърсим сведения от епохата в архивите на Вселенската патриаршия. Убеждавах археолози и историци да направим нещо като „кръгла маса“ по темата. И в двата случая искрено проявената благосклонност към идеята ми постепенно премина в мълчание...

Обаче реалната принадлежност на Патриарх Евтимий към тракийския свят така или иначе поражда осъзнати и неосъзнати идеи и действия на видни тракийски деятели, един от тях е Димитър Попниколов. Кой е той, до такава степен непознат днес, че дори аз не подозирах, че дълги години съм живял на уличка в ЖК „Гоце Делчев“ наименувана на него. Табелките са изчезнали при събарянето на старите къщи с дворовете и вдигането на панелните крепости.

Продължава на 3-а стр.

СЪБИТИЯТА НА 2019 Г.

ЧЕСТВАНЕ НА 175 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

Март – 26 март – Ден на Тракия; Април – Национална инициатива-среща „Завръщане към корените“; Май – 6 май – Национален тракийски събор в Одрин; Национален тракийски гергьовски събор – Поморие; Национален странджанско-тракийски събор „Фолклорен венец Божура“ – Средец; Национален тракийски събор „Св. Св. Константин и Елена“ в Одрин; Национален тракийски фолклорен събор „Св. Св. Константин и Елена“ в с. Бродилово; Национален тракийски християнски събор „Спасовден“ – Бакаджиците; Юни – 2 юни – Ден на Ботев и на загиналите за свободата на България; Национален тракийски младежки събор „Илиева нива“; Юли – национална инициатива „По обратния път на дедите ни“; Август – 116 години Илинденско-Преображенско въстание. Национален тракийски събор-поклонение на Петрова нива; Национален тракийски събор в с. Славейно; Национален тракийски събор „Богородична стъпка“ – Старозагорски минерални бани; Септември – Национален тракийски женски събор в с. Аврен; Национални хайдушки празници „Капитан Петко войвода“ – Чепеларе. Октомври – Национално тракийско поклонение „Ден на тракийската памет“ в Маджарово.

ПРАЗНИЧНА ЛИТУРГИЯ в българския храм „Свети Георги“ в Одрин

На 23 декември 2018 г. в навечерието на големия християнски празник Рождество Христово, Негово Високопреосвещенство Старозагорският митрополит Киприан отслужи празнична литургия в българския храм „Свети Георги“ в Одрин, Република Турция. В църковната служба участваха свещеник Александър Чакърък, пазител на българската светиня в Одрин, свещеслужители от храма, български свещеници от Стара Загора и Свиленград, и хор от Старозагорската опера. На тържествената литургия присъстваха Красимир. Премянов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Краснодар Беломорски – зам. председател на ЦР на СТДБ, Кирил Сарджев – зам. председател на ВК на СТДБ и председател на тракийско дружество „Георги Сапунаров“ – Хасково, дипломати от Генералното консулство на България в Одрин: Васил Вълчев – генерален консул, Радослава Кафеджийска – първи секретар, Мюзеян Узунова – втори секретар и заеждащ консулск служба.

Продължава на 2-а стр.

КОНЦЕРТ НА „БЪЛГАРКА" В ИСТАНБУЛ

На 16 декември 2018г. (неделя) тракийската фолклорна формация „Българка" и членове на тракийското Дружество в Несебър по покана на председателя на Българската екзархия в Република Турция Васил Лиязе изнесоха коледен концерт в Екзархията в Истанбул пред многобройна българска общност. Идеята на концерта бе обединение на българите в целия свят и запазването на непреходните български ценности, които се предават с родолюбиви чувства на бъдните поколения за съхраняване на българския дух. На концерта присъстваха генералният консул на България в Истанбул Ангел Ангелов и дипломати от българското консулство.

Преди концерта фолклорната формация „Българка" – изпълни народна българска песен в една от най-красивите български светини – желязната православна църква „Свети Стефан".

Бурните аплодисменти и капките сълзи в очите на хората бяха доказателство, че целта на посещението е постигната, и поканата да се повтори посещението за тържествата по случай националния празник на България следващата година ентусиазира всички присъстващи.

ПОКЛОН ПРЕД ПОДВИГА НА ОСВОБОДИТЕЛИТЕ

Преди 141 години в храм „Света Неделя", в присъствието на генерал Гурко се е състояла първата заупокойна служба в памет на загиналите. На 4 януари т.г. тържествата по случай 141 години от освобождението на София започнаха с камбанен звън и благодарствен молебен в църквата „Св. Неделя" и продължиха с литийно шествие до паметниците на генерал Гурко и цар Освободител, пред които бяха поднесени венци и цветя. Тържествата завършиха пред паметника на Българския опълченец с литературно - музикална програма и поднасяне на венци. Венци бяха поднесени от името на президента Румен Радев и на кмета на София Йорданка Фандъкова. Представители на Съюза на тракийските дружества в България – председателят Красимир Премянов, Краснодар. Беломорски – зам.- председател на Централното ръководство, Стефан Начев – главен секретар на СТДБ, заедно с представители на Тракийския научен институт и Софийското тракийско дружество с председател Божанка Богданова участваха в благодарствения молебен и в литийното шествие. От името на тракийци те положиха венци и цветя пред паметниците на генерал Гурко, Цар Освободител и Българския опълченец.

МУЗЕЙНА ЕКСПОЗИЦИЯ В ИМОТ НА ГРЪЦКИ ГРАЖДАНИН

На 23 декември 2018 г. в село Есеми (Доганхисар) – родното място на Капитан Петко войвода, инициативата на члена на Старозагорското тракийско дружество Атанас Гелимачев да открие в частен имот на гръцки гражданин музейна експозиция, посветена на легендарния български войвода, получи своя завършек. На нейното откриване присъства делегация от Стара Загора в състав Елена Димитрова, Кирилка Иванова, Йорданка Хазърова и Николай Хаджиев, водена от Цанко Атанасов, член на ЦР на СТДБ и председател на Тракийско дружество „Одринска епопея".

В тази връзка ръководството на СТДБ напомня, че приветства всички лични инициативи, но ще продължава своята принципна борба, която има за цел увековечаването на паметта на Капитан Петко войвода да носи публичен характер и да бъде със съгласието на гръцките власти, за да може да се осигури официален достъп до публичните места, на които са изградени паметни знаци, свързани с делото на българския войвода. СТДБ продължава да работи в посока на увековечаване на паметта на героя на България и Тракия, като за целта на заседание на ЦР на СТДБ бе приета национална програма за честване на 175 – години от рождението на Капитан Петко Войвода.

ОТЕЧЕСТВЕНИЯТ СЪЮЗ ОТЛИЧИ ИВАЙЛО БАЛАБАНОВ ЗА НЕГОВАТА ПАТРИОТИЧНА ПОЕЗИЯ

По случай 75 години от основаване на Отечествения фронт, националното ръководство на Отечествен съюз отличи с почетна грамота Ивайло Балабанов за неговата патриотична поезия. Това съобщи в Хасково председателят на Отечествения съюз Симеон Симеонов. Представен бе сборникът „Поетични откровения", издаден по повод юбилея. Книгата е искрица от пламъка, който носим в себе си – любовта към отечеството, се казва в предговора. В залата прозвуча знаковото стихотворение на Ивайло Балабанов „Принос към европейската история" в изпълнение на студента Никола Лилов. В литературното четене участваха поети от Хасково, Стара Загора, София. Литературната премиера бе почетена и от председателя на Съюза на българските писатели Боян Ангелов.

ПРАЗНИЧНА ЛИТУРГИЯ в българския храм...

Продължение от 1-а стр.

В съботния ден в храма пристигнаха потомци на тракийски бежанци от София и Хасково, представители на българската общност в Одрин и гости от пограничните населени места в България и Гърция. В словото си Старозагорският митрополит Киприан благодари на Съюза на тракийските дружества за ролята им за съхранение на българщината и православието, поздрави всички с настъпващите Коледни празници, като отправи пожелания за здраве и смирение в навечерието на Рождество Христово, единение на православните християни, мир и благополучие за всички хора по света. Приветствие към гостите на празника отправи и генералният консул на Република България в Одрин Васил Вълчев, като пожела здраве и благополучие на всички хора по света. В приветствието си към присъстващите председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов изтъкна ролята на българската държава, на генералното консулство в Одрин, на свещ. Ал. Чакърък и на тракийци за съхраняването и поддържането на българщината. Той пожела здраве, мир и единение на всички православни християни. Красимир Премянов и Краснодар Беломорски поднесоха цветя пред паметника на Антим Първи в двора на църквата „Св. Константин и Елена".

БЪЛГАРСКИТЕ КОРЕНИ

Две поколения се събраха на представянето на уникален календар

ДЕСИСЛАВА ГЕОРГИЕВА

Две поколения дойдоха на представянето на уникален календар с народни носии. Представянето събра бургазлии, сред които и наследници на тракийски бежанци, членове на тракийско дружество „Странджа“ в етнографската експозиция на Регионален исторически музей в морския град. Чрез календара за 2019 година представителите на „Българските корени“ за първи път се докосват до оригиналните носии на българки, принудени да напуснат родните си места в Тракия и да се заселят в региона. Носиите от село Чаталтепе в Мала Азия, сукман от Узункьопру, от село Кадъкьой, Източна Тракия и от село Малък Дервент, Западна Тракия са собственост на РИМ – Бургас и за първи път напуснаха пределите на етнографската експозиция, за да бъдат снимани за календара на „Българските корени“. Те са били облечени от модели и са снимани на фона на неповторимата архитектура на село Бръшлян. В календара са включени и носии, притежание на Националния етнографски музей в София.

„В календара има много болка и тъга, но също така и живец и желание да не се забравя българското“, каза при представянето Петър Петров от „Българските корени“. Той е посветен на 100 години от обявяването на Ньойския мирен договор. Годишнината е на 27-ми ноември 2019 година. Този договор откъсва от страната ни изконно българските територии – Мизия, Тракия и Македония. На корицата на календара за следващата година са снимани девойки, облечени с носии от тези три области.

В календара място намира и носията на Мария Пъева от село Малък Дервент, Западна Тракия. Тя е дарена на РИМ – Бургас през 90-те години на миналия век от нейната дъщеря Йовка Стаменова. 85-годишната жена заедно с дъщеря си Мария бяха сред специалните гости на представянето на календара. „Майка ми е родена през 1906 година в село Малък Дервент, Западна Тракия. През 1913 година се налага да бягат и се заселват в Карнобатските села. След като сменят две села, се установяват в село Люляково“, разказа Йовка Стаменова. Фолклорната група при народното читалище в Люляково дойде специално за представянето на календара. Жените изпяха няколко народни песни, запечатали болката на българските бежанци..

А гостите на представянето видяха четирите носии, включени в календара, но не на манекените в музея, а представени от моделите, които са участвали в снимките.

Стилияна, съпругата на бургаския общински съветник и председател на тракийско дружество „Странджа“ Стефан Колев, облече тракийска народна носия на представянето. На календара на „Българските корени“ за 2019 година, в който са включени снимки на четири от носиите, които Регионален исторически музей в морския град притежава. „Оказа се, че тя е много подходяща да облече този костюм, защото калцуните* му са много тесни и не стават на всеки“, обясниха избора си от музея. Бургазлийката, която е счетоводител по професия, с желание представи носията на българка – бежанка от Тракия.

---

*Калцуните са принадлежности за обуване, част от мъжката и женската традиционна носия. Обуват се върху чорапи или на бос крак за празнични поводи. Те са ушити от аба. Състоят се от ходило и висока горна част, която достига до коленете, наподобяват ботуши. От вътрешната страна, до глезените, са отворени и се закопчават с телени копчета. Най-богато са украсени калцуните на булките, а за по-възрастните се правят от бозава аба, обточени с черни гайтани. С калцуните се носят обувки, а не цървули.

Народните носии от етнографската експозиция на РИМ бяха представени през миналата година на страниците на вестник „Тракия“.

ТРАКИЙСКИ БЪЛГАРИ ОБИТАВАТ...

Продължение от 1-а стр.

Дори когато по един подходящ случай от тракийската организация направихме предложение софийска улица да бъде кръстена на него самите общински власти не знаеха, че вече има такава улица, и кръстиха с неговото име улица в квартал „Овча купел“. На нея поне сложиха табелки и сега в милата ни столица има две улици с едно име… В енциклопедичната справка за Димитър Попниколов Янев името му е изписвано до 1945 година като Димитъръ попъ Николовъ. Български революционер, деец на Вътрешната македоно-одринска революционна организация и на Върховния македоно-одрински комитет, педагог. Ръководител на Тракийската организация от 1 септември 1925 до 13 януари 1927 г. Роден е в село Карахадър, Лозенградско. Брат е на войводата Яни Попов. Баща му е видният духовен деец и революционер Никола Бъчваров. Учи в българската гимназия в Одрин, където влиза във ВМОРО. След завършване на гимназията работи като учител в Бургас, където е секретар на македоно-одринското дружество и пунктов началник на ВМОРО за Лозенградски санджак. За революционна дейност е осъден заедно с брат си задочно от Одринския военен съд на 101 години затвор след разкритията на Керемедчиоглувата афера. Взема активно участие в Илинденско-Преображенското въстание в 1903 г. След разгрома на въстанието се установява в София и от 1904 следва философия и педагогика в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ до 1906 г., а по-късно до 1908 г. продължава образованието си в Женевския университет. Завръща се в България и преподава етика в Първа софийска мъжка гимназия. В 1909 година специализира в Швейцария, Белгия и Франция. След завръщането си в България работи в Министерството на народното просвещение. В 1914 г. Димитър Попниколов е сред учредителите на дружество „Одринска Тракия“, а по-късно и на Тракийската организация на събора през 1918 г. в Одрин (Караагач). Изработва мемоара за Тракия, представен на делегатите на Парижката мирна конференция 1919–1920 г. Делегат е на тракийските бежанци на конференцията в Лозана (1922–1923). От 1921 г. е директор на училище „Тодор Минков“ в София. Прокарва редица новаторски идеи – факултативно изучаване на западни езици, създава училище за родители, въвежда ученическо самоуправление и други. Член е на международна комисия за домашно възпитание в Брюксел и на международната организация „Майката и семейното огнище“. Основател и главен редактор е на вестник „Тракия“ от 1921 до 1927 г. и на вестник „Народен зов“ (1930). Публикува книгите „Одринска Тракия“ (1919), „Преображенското въстание“ (1970), множество учебници и брошури. Народен представител е в 22 Обикновено Народно събрание между 1927–1931 г. Носител на орден НРБ, I степен от 1975 г. Умира в 1978 г. в София.

▪Димитър Попниколов

Обхватът на дейността на Димитър Попниколов показва същността на идеята в тези мои приписки към тракийската кауза.

Да, тракийците са не само българи и не само в България. Сега се разбира колко бе предложението на Костадин Карамитрев при възстановяването на нашата организация през 1990 г. тя да бъде наречена Съюз на тракийските дружества в България – СТДБ. Някои участници във възстановителното събрание посрещнаха с недоумение това название, смущаваше ги уточнението, че това е съюз на нашите дружества в България, че къде има другаде тракийска организация…

Новият стил в дейността на СТДБ днес дава добри резултати в това отношение. Възникнаха и възникват тракийски дружества и извън България. В очертанията на тракийския свят на Европа.

РОДОЛЮБЕЦ, РАДЕТЕЛ ЗА ПРОУЧВАНЕ НА РОДОПА ПЛАНИНА

160 години от рождението на Христо Попконстантинов

ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ МИТРИНОВ

През 2018 г. се навършиха 160 години от рождението на големия родоповед, книжовник и общественик Христо Попконстантинов. Роден е на 24 декември 1858 г. в с. Петково, Ахъчелебийско, в семейството на местния свещеник Костадин Манолов. Майка му е родом от с. Арда, Ахъчелебийско. Баща му Константин Манолов (със светско име Данчо Манолов Арамбуйков) израства в семейството на беден, но буден занаятчия дюлгерин, който на всяка цена искал да даде образование на сина си. Бъдещият свещеник се учи на четмо и писмо при тогавашния петковски свещеник, като усвоява четенето и писането на български език с гръцко писмо, каквато е била писмената традиция в Среднородопието и Беломорието през първата половина на 19-ти век. След това учителства в с. Тополово, Станимашко, в родното си село Петково и в Гюмюрджина, където е имало голяма петковска и карлуковска (славейновска) занаятчийска колония. През 1858 г. е ръкоположен за свещеник от тогавашния ксантийски гръцки митрополит Панарет, отхвърлил по-късно връзките си с Гръцката патриаршия и станал пловдивски митрополит към Българската екзархия. Свещеник Костадин Манолов е един от книжовниците, създали Петковския дамаскин (1859 г.) – среднородопски възрожденски писмен паметник, с участието на свещеник Киряк Бялковски от с. Устово, последовател на основоположника на Възраждането в Среднородопието, светогорският монах Григорий, известен сред населението с името поп Глигорко.

През размирната 1876 г., по време на Априлското въстание среднородопското християнско население е подложено на гонения и издевателства както от представителите на официалната османска власт, така и от множество банди на българи, изповядващи мюсюлманска религия, решили да се облагодетелстват на гърба на своите братя по кръв християни. На голям тормоз са подложени представителите на интелигенцията (свещеници и учители). Това се повтаря и по време на Сенклеровия бунт в Родопите (1878 г.) след Руско-турската освободителна война (1877–1878 г.). Всичко това кара семейството на свещеник Костадин Манолов да се пресели в с. Лясково, Конушка нахия, Станимашко.

Христо Попконстантинов остава без майка на 9 години. Отначало учи в родното Петково. През 1868 г. баща му го изпраща в средищното среднородопско селище Устово, да продължи образованието си при карловския учител Марко Савов, носител на новите идеи в образованието. След завършване на обучението си Христо се връща в Петково, където не навършил 15 години става учител в местното училище. Това не е прецедент. На такава невръстна възраст започват учителската си кариера карлуковците Емануил Тодоров Беев – дългогодишен архиерейски наместник на Ахъчелебийско – и Вълко Ив. Шишманов – просветен и революционен деец, брат на войводата Пею Ив. Шишманов. Младият петковски учител, пълен с енергия и зареден с нови знания, внася новости в учебната работа на местното училище. През 1873 г. съставя правилник, наречен „Училищни закони на Пятковското училище“. На 11 май 1874 г. произнася слово за славянските първоучители св. св. Кирил и Методий на местен родопски диалект, за да бъде разбран от обикновените хора. Произнася слово и в края на учебната 1873 г. Показва изключителна ученолюбивост. Според един списък, съставен от него самия, до 01.01.1878 г. е имал в личната си библиотека 76 книги, доставени му от Устово, Райково, Пловдив, Узунджово, Цариград, Одрин. Повечето от тях са учебници и учебни помагала: Буквар на Благоев, Землеописание Манчово, Свещена история, Турски писмовник, Числителница на Хр. Г. Данов, Числителница на Й. Груев, Православен катехизис, Малък атлас и др. Селищното име Узунджово е свързано с прочутия Узунджовски панаир, от където представителите на интелигенцията в Родопите и Тракия са си доставяли литература на роден език.

В публикуваните ранни дневници на Христо Попконстантинов, писани през 1873–1875 г. се откриват много народописни материали: народни песни от Петково и Карлуково; народни религиозни обичаи и др. Описани са особености на местния родопски говор като употребата на звук широко о (ô), определян от Хр. Попконстантинов като двоегласка оа, както и тройното членуване при имената. Младият учител усвоява писането на латиница и на арабица. В дневниците му има изписана съпоставителна таблица на двете графични системи, както и на кирилската. В текстовете някои антропоними са изписани с латинска графика (М. Стоянов. Най-ранни книжовни занимания на Христо Попконстантинов. – Родопски сборник, Т. 5, 1983, с. 61–78).

Младият учител, наред с баща си и семейството си, а и с цялото християнско население на Петково, преживява усилните времена на Априлското въстание и на Сенклеровия бунт в Среднородопието. След като семейството му напуска Петково и се установява в с. Лясково, Конушко, за кратко Христо е учител там. Същевременно изучава морзовата азбука и своевременно постъпва като телеграфист при руското управление в Станимака, а после се премества в София. През 1880 г. се записва в стенографски курс и го завършва с отличен успех. Веднага след това е привлечен от Антон Безеншек за стенограф в Народното събрание (23.05.–11.07.1880 г.). От тогава, до кончината му през 1899 г., с по-къси и по-дълги прекъсвания, той работи в Стенографското бюро към Народното събрание. А от 1894 до 1899 г. е негов началник. Умира на 13.07.1899 г., на 41-годишна възраст от туберкулоза, в разцвета на силите си, като въпреки болестта, докато може, работи.

Голям родолюбец и човеколюбец е. Като последица от тежката зима през 1891 г. среднородопското население гладува. Научавайки за бедственото положение на своите земляци, Христо Попконстантинов моли приятеля си Ранго от с. Тополово, Станимашко да достави 800 оки жито за Петковската община, което да се раздаде поравно на бедстващите семейства, независимо от религиозната им принадлежност. Това прави тогавашният кмет на Петково Тодор Маринов, който в нарочно писмо отправя благодарности към благодетеля и дава отчет за разпределяне на житото. Благодарствено писмо от името на петковци изпраща и тогавашният петковски учител Марин Славов.

Христо Попконстантинов живее едва 41 години, но оставя свое творчество, което е актуално и днес. Всъщност със своите ранни дневници, както и с по-късните си публикации той се утвърждава като първия родоповед, изследовател на историята и етнографията на родопското население. Редно е да се споменат някои от творбите му.

Спомени за страшната пролет в Ахъчелеби през 1876 година (Пловдив 1884 г., Хр. Г. Данов 160 с.).

В книгата е описано положението на мирното християнско население в Среднородопието по време на Априлското въстание през 1876 г. Въпреки че не взема участие във въстанието, то е подложено на постоянен тормоз и издевателства от страна на официалната власт, както и от страна на множество банди на българи, изповядващи мюсюлманска религия, главно с цел грабеж. Важно е да се отбележи, че всичко написано в книгата, е преживяно от автора. Показана е ролята на мюсюлманския фанатизъм в усилни за българщината времена и породените от него страдания на местните българи християни. А това е книга, която внимателно трябва да прочетат и днешните наши политици, занимаващи се с проблемите на малцинствените групи в България, с бежанския проблем. Има какво да научат от нея.

Петко войвода, борител на родопските българе от 1879 г. черти от живота и подвизите му (Пловдив, 1885 (1888), Хр. Г. Данов, 40 с.). Христо Попконстантинов е първият биограф на капитан Петко войвода. В малката по обем книга са включени данни за родното село на Петко Киряков; негови биографични данни с описание на най-важните събития и знаменателни случки от революционната му дейност. Освен физическо описание на героя, авторът се спира и на неговите психически качества. В края са приложени 26 документа, свързани с дейността на капитан Петко войвода по опазването на българското християнско население в Беломорието и в Родопите. Книгата е публикувана в електронен вариант на сайта Сите българи, 2010 г.: http://www.sitebulgarizaedno.com/i. Големият приятел на капитан Петко войвода посвещава още една книга на неговата революционна дейност, свързана с битката при с. Мароня през 1878 г:

Маронската битка в 1878 година. (Варна 1889 г., 16 с.).

От Витоша до Родопа (България, Румелия и Турция). Пътни бележки от 1883 г. (сп. Труд, Велико Търново, г. 2, 1888 и г. 3, кн. 4, 1890). В пътеписа родоповедът описва свое пътуване от София до родното му село Петково, Ахъчелебийско, тогава в границите на Османската империя, през княжество България и Източна Румелия.

Материали за изучаване на родопското наречие (СбНУК, кн. 1, кн. 2, 1889 г. – ръкопис от 350 листа с 57 проповеди – 20.09.1859 г.).

Христо Попконстантинов е първият изследовател на родопското говорно богатство, който публикува данни за особеностите на местните говори, както и образци от тях.

Чепино (Едно българско краище в северозападните разклонения на Родопските планини). – СбНУК , кн. 3, 1890, кн. 4, 1890, кн. 15, 1898.

Авторът прави подробно геграфско описание на краището, като включва множество статистически данни. Публикува интересни сведения за чепинските села Баня, Лъжене, Каменица, Корово, Дорково, Костандово, Ракитово и за тяхната история.

Като стенограф Христо Попконстантинов публикува и материали за възникването и развитието на стенографията в България. Внимание заслужава неговото учебно помагало „Ръководство за изучаване българската стенография по системата на Фр. Кс. Габелсберга“. Ч. 1. „Кореспондентно съкратено писмо“; Ч. 2. „Дебатно писмо“. София. 1887. Редактор е на „Стенографически вестник“ (1888 г.), както и на други издания, посветени на стенографията.

Родоповедът е бил радетел за проучването на родната планина. По негова инициатива през 1898 г. в София се учредява Народоизучно и спомагателно дружество „Родопа“. Привлечени са съмишленици от Родопите и от Западна и Източна Тракия, сред които е и капитан Петко войвода. Скорошната кончина на инициатора осуетява по-нататъшната дейност на дружеството, което е първо по рода си. Христо Попконстантинов активно общува с учени, литературни творци, представители на интелигенцията в тогавашна България и извън нея, най-вече по темата за Родопите и проучванията, посветени на тях. Той поддържа приятелства и писмовни връзки с проф. Иван Шишманов, с патриарха на българската литература Иван Вазов, с Цани Гинчев, със Захари Стоянов. Много топли отношения има с капитан Петко войвода, както и с родопчани: Стою Н. Шишков, Вочо Дечов, Вълко Ив. Шишманов от Карлуково; Илия Киряков Бялковски, син на свещеник Киряк Бялковски от Устово; Атанас Келпелтеков – секретар на дружината на капитан Петко войвода по време на сенклеровия бунт и др.

С него общуват наши и чужди учени, които се интересуват от темата за Родопите, като Константин Иречек, Марин Дринов, Полихрони Сырку; Луи Леже, Стефан Веркович. Топли връзки има той със своя учител Антон Безеншек. Христо Попконстантинов си отива от тоя свят не навършил 41 години, в разцвета на творческите си сили. Може само да се предполага какви още приноси в изучаване на родната планина би направил. Но и всичко онова, което сътворява и публикува през краткия си житейски път, е с голяма стойност. То поставя основите на системното изучаване на Родопите, на фолклора, на диалектното богатство и на материалната и духовна култура на родопчани като цяло. Актуалността на неговите проучвания и публикации с годините става все по-голяма. Същевременно трябва да се спомене, че досега едва едно издание на негови творби е осъществено през далечната 1970 г.: „Христо Попконстантинов. Спомени, пътеписи, писма“. (Пловдив 1970). Крайно наложително е да бъдат преиздадени неговите важни и актуални и днес проучвания.

Неговите правнуци Даниела Константинова и Георги Горбанов наскоро поставиха паметна плоча на къщата, където е живял големият родоповед, като с това показаха, че са достойниш негови наследници.

Поклон пред паметта и делото му!

ИСТИНАТА ЗА ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ

ХРНСТО ТЕПАВИЧАРОВ

Писания и заявления по случай отбелязването на 115 годишнината от Илинденско-Преображенското въстание на Петрова нива през август 2018 г. за пореден път напомниха за кървящата от столетие рана, нанесена от турския ятаган върху достойнството, идентичността и безрезервната преданост към род и родина на тракийските българи.

Президентът **Румен Радев**, в прочувствената си реч припомни **саможертвата на тракийските българи поели по пътя към свобода и достойнство**, където, по думите на летописеца на въстанието **Христо Силянов** *„едновременно действаха ножът, куршумът, огънят и бесилката“*. **Президентът сметна за уместно да информира всички заинтересовани от последиците на тези събития, че е поставил въпроса за компенсациите на тракийските бежанци и че ще продължи да изисква ясен отговор при всеки случай, когато историческите факти се пренебрегват или се поставят под съмнение.** Намерението е похвално, но разговорите за *„компенсации“* на някакви *„бежанци“*, **след 100 годишен грабеж и продължаващата варварска разходка на завоевателя по незасъхналата кръв и крещяща за възмездие памет на подложените на геноцид тракийски българи в Източна Тракия, меко казано няма нищо общо с пренебрегване на историческите факти. За престъпления срещу човечеството не само няма давност, но не може да има и прошка.**

Да, историческите факти се пренебрегват, но трагичното от национална гледна точка в случая е, че за 99% от управляващите и кандидатите да управляват България, такъв въпрос не съществува поради пълното му непознаване. Изявлението на президента е не само **повод**, но и задължение за **анализ на казаното**, за **припомняне на фактите** и опит за оценка на възможните и необходими решения по този въпрос.

Какво имаме предвид?

След 100 години най-сетне е време да се осъзнае, че на тракийските българи, жертва на турския геноцид (ако има такива останали) **и на техните наследници компенсации не се дължат.** Компенсации се дължат за отнети по законен път или приемлив за съвременните цивилизационни нрави блага (къщи, имоти, земи, гори, движимо имущество, животни и т.н.), **а не за престъпления срещу човечеството, каквито са геноцидът и етническото прочистване, извършено в Тракия.**

Налага се обяснение на използваните термини и внасяне на яснота по статута на тракийските българи, жертва на турския геноцид. Те не са *„тракийски бежанци“*. **За турските историци те дори не са бежанци, а изселници, емигранти!** Дори във френския текст на протокола към договора за приятелство към Ангорските спогодби **жертвите на турския геноцид** са определени като *„immigrant“* – **имигрант, преселник, пришълец, статут, който свързва лицето със страната на новото местожителство, а не със страната, от която е прогонено с всички произтичащи от този факт последици.** Бежанец е лице, което по своя инициатива или желание, доброволно или по принуда, **напуска родното си място, за да запази живота си и този на близките си, установява се в друга държава, където му се предоставя статут на** *„бежанец“**. **Оцелели след геноцида, тракийските българи не са имигранти, а изгнаници* – бегълци, успели да спасят живота си чрез бягство от ятагана, поставен на врата им, поради липсва на какъвто и да е друг избор, освен смърт!**

На тракийските българи и техните наследници се дължат отнетите от османските и турски власти имущества. Дори **Женевската конвенция** за бежанците не е предвидила решение на въпроса за **правата на бежанците** върху имотите, останали в държавата на произхода. **Задължение на т.н.** *„велики сили“*, **които продължават да дължат справедливост на тракийските изгнаници,** е било и понастоящем е **да принудят Турция да върне отнето** и да компенсира унищоженото имущество в резултат на **извършени престъпления срещу човечеството**, каквото е геноцидът и да наложат, ако е необходимо със сила, връщането на правоимащите по родните им места. Това произтича от разпоредбата на **чл. 1 на Конвенцията за преследване и наказване на престъплението геноцид**, съгласно който държавите, страна по конвенцията, поемат задължението да *„предотвратяват и наказват“* **геноцида**. Извършеният срещу стотици хиляди български тракийци геноцид не може да се компенсира с **пари – мъртвите нямат нужда от пари, за да си платят сметката!** Обстоятелството, че Турция отказва да се присъедини към **Конвенцията за геноцида, не освобождава нейните управници от задължението да спазват нормите на обичайното международното право!**

Компенсации се дължат, но не за да се откупят престъпниците, наредили, толерирали и извършили геноцида, а за пропуснатите ползи, за експлоатацията на заграбените в продължение на един век държавни, общински и частни български имоти.

Право на избор за начина на възмездяване на жертвите на геноцида има **пострадалата страна, а не престъпникът! Тактиката на Турция по този въпрос в продължение на век, която продължава до днес, е да отказва разговори, да предлага всевъзможни несъстоятелни конструкции или решения, върху крайния резултат от които тя си запазва пълен контрол.** Такава е и лансираната идея за *„колективен иск“*, по който страна да бъде **българската държава в преговори с турската държава. Двустранни преговори между България и Турция са безсмислени, тъй като те са предварително обречени. Турция отрича извършените престъпления срещу човечеството.** При тези обстоятелства, предявяването на *„колективен иск“* пред турски съд, без прието от двете страни **ясно международно правно основание**, би било несъстоятелно, а от процесуална гледна точка – **неосъществимо**. Съгласно международното право една държава не може да бъде **страна по гражданско дело за компенсации за извършен от нейни граждани и институции геноцид, каквато в случая е Турция, срещу лица, придобили чуждо гражданство на основание етнически произход в резултат на извършено престъпление срещу човечеството – етническо прочистване в държавата на произход.** Виновните за извършени престъпления срещу човечеството са наказателно отговорни, а за извършените деяния давност не тече. На жертвите и техните правоприемници се дължи **възстановяване правото на собственост върху заграбените имоти по административен път и компенсация за причинените страдания и пропуснати ползи по съдебен път, както и признаване правото да се върнат по родните места на своите родители и прародители.** По съществуването на тези основни права на право-имащите и задължения на извършителя на престъпления по силата на международното право няма място за спор.

Възстановяване на правото на собственост и ползване върху заграбените лични имоти на Тракийските българи поставя въпроса и за възстановяване правото на собственост и ползване върху държавни и общински имоти, разположени на територията на обитаваните от тях села и градове и ползваните мери, пътища, гори, кариери от всички тях… Естествено е тези въпроси да бъдат **обсъждани и решавани** от представители на **турската и на българската държава** със съдействието на представители на великите сили в качеството на арбитър.

Единственото решение за тракийските българи е възстановяването на status quo ante ex tunc!

Ако днес говорим за **проблем с тракийските българи**, той е не в пренебрегване на *„историческите факти“*, а в **тяхното превратно, недобросъвестно, тенденциозно, непоследователно, злоумишлено, необосновано от правна и историческа гледна точка тълкуване.**

Когато мислим и говорим за Източна или Одринска Тракия имаме предвид земята, разположена между Черно море на север и североизток, Бяло море на юг, Мраморно море на юг и югоизток, река Марица и Странджа планина на запад, с площ от 20,500 кв. км. Тракия – Одринска и Беломорска – е неотделима част от визията за българската държава в навечерието на Освобождението, включваща още Мизия и Македония. Що се отнася до историческата истина за тези земи, както **България, така и Турция** четат и тълкуват по различен начин **фактите, причините и последиците за случилото се**. Необходимо е, с помощта на **държавите**, играли и играещи решаваща роля в поддържане на **мира и съблюдаването на международния ред** и право в междудържавните отношения на Европейския континент, **да се постигне общо приемливо разбиране на фактите досежно:**

Броят на пострадалите – избити и прогонени българи и местообитанието им; най-често споменаваната цифра е *„наследници на 350,000 българи от Одринска и Беломорска Тракия“*.

Според доц. **Георги Митринов** (БЪЛГАРСКОТО ЦЪРКОВНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО В БЕЛОМОРИЕТО) **основната част от българското християнско население, обитаващо Източна Тракия е било прогонено или избито от турските редовни наемнически военни формирования по време на Междусъюзническата война от 1913 г. Живеещото компактно българско население в Одринско, Лозенградско, Бабаескийско, Визенско, Малкотърновско, Кешанско, Еноско, Малгарско, Узункюприйско, Чорленско, Силиврийско, е избито, а близо 200 000 българи са прогонени от родните им места.**

Петко Карамитрев пише в дневника си: *„В Тракия населението беше турско и българско – наполовина. Гърците бяха малко. Турските села бяха малки – по три четири къщи. Българските – от 200 до 500“…*

Извършен ли е геноцид; има ли извършено престъпление срещу човечеството съгласно нормите на международното право?

Да, има. Източна Тракия е обезбългарена и прочистена със сила и убийства. Според член 2 на Конвенцията за преследване и наказване на престъплението геноцид от 1950 година под „геноцид“ се разбира всяко едно от следните действия, извършено с цел да се унищожи, отчасти или изцяло, една национална, етническа, расова или религиозна група като такава: а) убиване на членове на групата; б) причиняване на сериозни телесни или душевни повреди на членовете на групата; в) умишлено налагане на групата условия за живот, целящи физическото й унищожаване изцяло или отчасти; г) мерки за предотвратяване раждания на групата; д) насилствено предаване на деца от групата на друга група.

В Източна Тракия турските власти извършват всяко едно горепосочените деяния срещу тракийските българи, обитаващи тези земи от хилядолетие – избиват ги, травмират успелите, прогонват оцелелите, заграбват имотите и унищожават имуществото им, за да ги лишат от възможност за препитание и от шанса да се завърнат по родните места, отнемат децата им. Тези престъпления срещу човечеството остават ненаказани повече от век! Въпросът е: трябва ли това да продължава? И до кога? Геноцидът е престъпление по общото международно право и изработването и приемането на Конвенция за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид от Генералната Асамблея на ООН през 1948 г., в сила от 12 януари 1951 г., единствено кодифицира действащите вече обичайни норми в тази област на правото.

Престъпления като **геноцида**, извършвани срещу тракийските българи и арменските обитатели на Тракия, в продължение на десетилетия от властите на Османската империя и на турската държава, са **основната причина това престъпление да бъде квалифицирано и кодифицирано като едно от най-тежките престъпления срещу човечеството.**

Стореното е сторено, но **няма престъпление без извършител, без престъпник. Кой извърши престъплението геноцид срещу тракийските българи? Поел ли е отговорност и в какво се изразява тя?** Няма спор по преките извършители и отговорни за геноцида срещу тракийските българи. Това са редовната турска армия, башибозука на служба при турските султани и техните слуги, самоорганизиралите се орди за извършване на безпощадни убийства, издевателства и грабежи над друговерците **под благосклонния поглед на управляващите правоверни служители на Аллаха**. Това е онази част от ръководната върхушка в **османската и турска държава**, в различни исторически периоди в **края на XIX до средата на XX век, която носи и основната отговорност на вдъхновители, подстрекатели и подбудители за прочистване на Тракия, избиване и прогонване на коренните й обитатели – българските тракийци.** Имената им са известни, те носят наказателна отговорност, но не те, а държавата, която управляват и представляват носи цялата гражданска отговорност за нанесените вреди, за причинените страдания и заграбено имущество от жертвите на геноцида. И както няма давност за наказателно преследване на извършилите престъпления срещу човечеството, така няма давност и за търсенето на отговорност за причинените от тях вреди. Международното право не може да остане безсилно, а тези които са призвани да го прилагат и съблюдават, като гаранти на световния обществен договор, т.н. велики сили, не би трябвало да продължават да наблюдават с безразличие гаврата на престъпниците с жертвите!

Престъпления са се извършвали и продължават да се извършват и сега. Отново питаме – до кога това трябва да се търпи и да продължава? (вестник „Нова зора“)

Продължава в следващия брой

УНИКАЛНО ИЗДАНИЕ ЗА ИЗТОЧНОТРАКИЙСКИЯ ВЪПРОС

ПРОФ. Д.ИСТ.Н.
СВЕТЛОЗАР ЕЛДЪРОВ

Да се каже, че изследването на доц. д-р Боряна Бужашка „Източнотракийският въпрос в българо-турските дипломатически отношения (1913–2016 г.)“, публикувано миналата година съвместно от издателство „Захарий Стоянов“ и Съюза на тракийските дружества в България, е научно значимо, оригинално и актуално, значи да го принизим до рамките на трафарета, битуващ в процедурите за академичното развитие у нас. Имах възможност три пъти да чета книгата – първият път в ръкопис за да дам някои скромни бележки и препоръки преди неговото окончателно завършване, после във връзка с обсъждането му като хабилитационен труд и накрая като рецензент за присъждане на академичната длъжност „доцент“ на нейния автор. Затова ще си позволя отговорно да заявя, че ако изследването трябва да бъде описано и оценено само с една единствена дума, тя ще бъде – уникално.

Уникално на първо място със своята документална основа. Изрично трябва да се отбележи, че освен обичайните архивни извори, които са били достъпни за историците, макар че много от тях едва сега за първи път се вкарват в научно обръщение именно с това изследване, една голяма част от документите са декласифицирани по инициатива и настояване на Боряна Бужашка, което само по себе си е историографско постижение от полза за цялата научна колегия.

Уникално също със своята навременност, която в равна степен съчетава политическата острота на Източнотракийския въпрос в контекста на българо-турските дипломатически отношения със засиления и оправдан обществен интерес към тях. Не само за членовете на Съюза на тракийските дружества в България и потомците на тракийци, които са пряко заинтересовани от истината по висящите въпроси и тяхното справедливо решаване, но и за българската държава и българския национален интерес изобщо този проблем днес изпъква релефно със своята политическа и стратегическа значимост.

Уникално и затова, че научната стойност на изследването е съизмерима с неговото практико-приложно значение. То не само съвпадна хронологически с връщането на част от екзархийските имоти в Истанбул на техния собственик в лицето на Фондацията на православната църква на Българската екзархия, с ремонта и обновяването на железния храм „Св. Стефан“, Българския метох и Екзархийския дом и с тяхната културна социализация, включително и под формата на постоянна музейна експозиция, но практически изследването се роди като концепция именно във връзка с тези процеси и беше развито до монографичната си форма в органична връзка с тяхната еволюция.

Уникално най-после и със своя автор. Има в нашата историческа наука и колегия някаква дълбоко вкоренена и напълно неуместна скромност (надявам се наистина да не става въпрос за друга народопсихологическа черта), заради която личността на автора – ако не е напълно игнорирана – остава на заден план. Формалната логика обаче изисква авторът и неговият труд да бъдат най-малкото равнопоставени. Затова тук ще си позволя да кажа няколко думи и за автора на изследването.

Боряна Бужашка е завършила Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и е придобила научната степен „доктор“ (кандидат на историческите науки) с дисертация на тема „Някои аспекти на националните проблеми на Балканите между двете световни войни“. От края на 70-те до началото на 90-те години на XX в. натрупва опит в музейното дело и научноизследователската работа в областта на историческите, социологическите и политологическите процеси, а от 1992 до 2005 г. е научен сътрудник и заместник директор на център за исторически и политологически изследвания. В този период д-р Бужашка осъществява редица специализации в рамките на престижни международни фондации и програми. От 2005 до 2016 г. последователно е председател на Държавна агенция „Архиви“, директор на дирекция „Президентска канцелария“ в администрацията на Президента на Република България, главен експерт в Държавната агенция по сигурността на информацията, директор „Европейски програми“ при НПО „Българско наследство“ и директор на дирекция „Административно и информационно обслужване“ в Министерството на външните работи. В тези институции тя доразвива и обогатява своя опит в сферата на администрацията на големи колективи, управлението на бюджети и ръководството на проекти. От декември 2016 г. е преподавателка в Университета за библиотекознание и информационни технологии в София, а от миналата година вече и доцент там. Благодарение на професионална си биография Боряна Бужашка сполучливо съчетава качествата на изследователка, преподавателка и администраторка.

Това обаче е само външната страна на нейната професионална биография, зад която има нещо много по-съществено. Държавната агенция „Архиви“ или Архивното управление през годините са имали много директори. Не е оставал без директори и архивът на Министерството на външните работи. Мнозина учени се преборват за престижни стипендии. Не са и малко историците, за които историческата наука не е само професионално призвание, но и бащин завет. И други са се вълнували от съдбата на българското културно-историческо наследство в Цариград и са се опитвали да помогнат за неговото опазване. Само у Боряна Бужашка обаче всичко това е интегрирано в една личност и в една научна биография. Без тази авторска уникалност нямаше да съществува нейният научен труд, или със сигурност не с научните и научно-приложните приноси, които сега има. Това трябва да се знае, да се оценява по достойнство и да се изтъква. Позволявам си да го изтъкна тук, защото познавам Боряна като историк от много години, познавам я като администратор и научен организатор, като колега и приятел, имах и удоволствието да работя с нея в проекта „Корени във времето. Българската екзархия и българската общност в Цариград в миналото и днес“, който преди две години даде живот на постоянната музейна експозиция в Българския метох в Истанбул, а миналата година се претвори в една великолепна триезична богато илюстрирана книга със заглавие „Каталог на една изложба с исторически пътеводител за българското културно-историческо наследство в Република Турция“. Инициативата и изпълнението на този проект беше изцяло нейно дело и същевременно своеобразно материално отражение на научноизследователския й труд.

Книгата „Източнотракийският въпрос в българо-турските дипломатически отношения (1913–2016 г.)“ се състои от две части – монографично изследване и документално приложение. Монографичната част е структурирана във въведение, заключение и пет глави, които обективно отразяват динамиката на българо-турските дипломатически отношения във връзка с имуществените проблеми на източнотракийските българи и Българската екзархия. Първата глава обхваща периода от 1913 до 1925 г., т.е. от края на Междусъюзническата война до подписването на Ангорския договор. Тук като основни проблеми, обособени в отделни параграфи, изпъкват насилственото прогонване на българите от Източна Тракия със съдбата на изоставените им имоти и подписването на Ангорския договор и протокола към него, които са детайлно анализирани от автора. Втората глава е посветена на мястото на имуществените въпроси в българо-турските спорове, свързани с тълкуването и приложението на Протокола на Ангорския договор и с изпълнението на Конвенцията за установяване, която обхваща периода между 1925 и 1964 г. и също е поделена на два параграфа. Третата глава е фокусирана върху съдбата на екзархийските имоти като открит въпрос в българо-турските отношения. Тук авторът проследява промените в статута и развитието на Българската екзархия като институция в Османската империя и Република Турция и съдбата на нейните имоти. Четвърта глава е посветена на имуществените аспекти в двустранните отношения между България и Турция през 1964–1989 г. Специално внимание тук е обърнато на Протокола „Башев–Чаглаянгил“ и неговото значение. Последната пета глава разглежда развитието на имуществения въпрос на източнотракийските българи и културно-историческото наследство на Българската екзархия в годините на прехода до 2016 г. В приложението са включени 50 документа, които имат основополагащо значение за разбирането на проблема.

Има много какво да се каже за научните достойнства, приноси и постижения на книгата на доц. Боряна Бужашка. Правил съм го вече на три пъти, затова тук лапидарно ще обобщя моето мнение само в едно изречение. Съчетанието на актуалната и болезнена тема за съдбата на тракийските българи и на изоставените от тях имоти с богатата архивно-документална база, обективния и критичен анализ и ясния и точен език на автора превръщат монографията в незаобиколим фактор във всички по-нататъшни изследвания и от равнището на научното отразяване на политиката и дипломацията я правят своеобразен генератор на идеи за нова политика и нова дипломация по този болезнен, но важен въпрос. Накратко, книгата на Боряна Бужашка трябва да присъства в библиотеката на всеки потомък на тракийци или на всеки българин, за когото миналото на тракийските българи е част от националната ни съдба, редом до книгите на Любомир Милетич, на Стайко Трифонов, на Стоян Райчевски.

Накрая не мога де не отбележа отличното полиграфично изпълнение на издателство „Захарий Стоянов“, което е направило книгата удобна и лесна за четене, отличната редакция на известния тракийски публицист, писател и деятел Тодор Коруев, както и въздействащото художествено оформление на корицата от дизайнера Майя Бужашка. Трите плана на корицата с бежанския керван, Желязната църква и минаретата на джамията обобщават и символизират цялата – едновременно славна и трагична – съдба на тракийските българи, а очите на безименните ни сънародници, вградени в нейната основа, сякаш прогарят нашето съзнание и ни напомнят завета на тракийци „Не забравяйте, но не отмъщавайте“!

Слово, произнесено на 3 декември 2018 г. на премиера на книгата в литературния салон на Тракийския дом

ПАРК „ТРАКИЯ" В ГРАД БЯЛА

В град Бяла, област Варна, вече има парк „Тракия", Общинският съвет реши да наименува новия детски парк на името на Тракия по искане на тракийското длружество „Николай Хайтов" в града. Тракийци по указание на архитекта на града сами изработиха указателната табела и тя бе монтирана. Поставиха я Димитър Найденов – член на дружеството, Станимир Трендафилов – член на УС, Карамфил Карамфилов – зам. председател на дружеството, Радостин Радев – симпатизант и Веселина Йонкова – председател на тракийско дружество „Николай Хайтов". „Операцията" бе придружена с много шеги, закачки, усмивки и нов девиз „Сговорна дружина табела повдига".

РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО В ПЛОВДИВ

В навечерието на Рождество Христово членове и приятели на тракийско дружество „Войвода Руси Славов" и читалище „Тракия – Пловдив – 2008г." отбелязаха по традиция рождението на Капитан Петко Войвода и отпразнуваха рождените дни на родените през четвъртото тримесечие. Точно на 18 декември, когато се и събраха пловдивчани, се навършиха 174г. от рождението на незабравимия за всички българи закрилник на тракийските българи. Приветствие за светлите празници от името на председателя на пловдивската организация доц. д-р Георги Йорданов поднесе Мариана Алексиева – председател на читалището на тракийците в града под тепетата. Тя направи подарък за всички членове – 2 вида календари за новата 2019-та година.

Вокална група „Детелинки" при СУ „Св. Константин – Кирил Философ" с ръководител Румяна Авуска отправи празничен коледно новогодишен поздрав към всички тракийци. Доброто настроение премина в танци, смях и веселие и с пожелание следващата година тържеството да се проведе в тракийския културно-просветен дом.

ТРАКИЙСКА КОЛЕДА В СТОЛИЦАТА

Потомци на тракийски бежанци от Тракийско дружество „Тракия" София, Национална инициатива „Завръщане към корените" и „По обратния път на дедите ни" дадоха начало на Тракийска Коледа в столицата. Тя започна от паметника на Капитан Петко Войвода с много настроение и тракийски коледни песни, и продължи в домовете на ветераните на тракийското движение проф. Делчо Порязов, Папани Козарева, Надежда Недкова, Милко Бояджиев, Панайот Маджаров със стихове, тракийски коледни песни, коледни изненади, закачки и късмети от

ТРАКИЙСКА НАГРАДА ЗА ДЖАН ХАЙДЖОУ

За приноса му в развитието на отношенията между България и Китай Негово превъзходителство Джан Хайджоу – извънреден и пълномощен посланик на Китайската народна република в Република България, бе награден от ЦР на СТДБ със златен медал „Капитан Петко Войвода" с лента. Медалът и паметен сувенир бяха връчени на посланик Хайджоу от Красимир. Премянов – председател на СТДБ, по време на среща по повод изтичането на мандата на китайския дипломат в България.

ЛЕКЦИЯ В УНИБИТ НА ГЕН. ТОДОР БОЯДЖИЕВ

По покана на Университета по библиотекознание и информационни технологии – УниБИТ, бе осъществен „десант" на членове на Върховния комитет на СТДБ.Пред активна студентска и преподавателска аудитория лекции изнесоха председателят на Съюза Красимир Премянов, членовете на Върховни комитет акад. Георги Марков, чл. кор. Иван Гранитски. На 19 декември ген. Тодор Бояджиев закри цикъла с публична лекция на тема: „Лидерство и лидерски практики в управлението на системата за националната сигурност".

В СТРАНДЖА ОТКРИХА УНИКАЛНО РАСТЕНИЕ

Ново растение е открито в Природен парк Странджа. Това съобщи доц. д-р Дико Патронов, дългогодишен изследовател на най-обширната защитена територия в България. То е от вида "колхидски джел" и е намерено в резерват Витаново. За разлика от своите събратя, които са с червени плодове, неописваното до сега растение е с жълти плодчета.

„Във всички находища на колхидски джел, под склопа на източнобуковата гора или на открито, вечнозеленият храст има ярко оцветени розово-червени плодове. В досегашната наша практика и по литературни данни не е имало информация за друго оцветяване", разказа доцент Патронов. Находището е разположено до голям карстов извор в крайречната тераса на местността Голям Мечи дол, непосредствено до границата с Република Турция.

„Откритието има важно значение за обогатяване на флората на Парк Странджа, особено с вечнозелен храст, който е критично застрашен и вписан в Червената книга на България като оригинално червено плоден. Находката има и стопанско значение. Той при всички случаи ще намери място като красив, интересен вид на градската флора по парковете и градините. Този случай показва, че никога не е късно да се открие нещо ново по нашите земи, като резултат на споделена упоритост, късмет и случайност", коментира доц. д-р Дико Патронов.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа" 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер 759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ

e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг" – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

В РОЖДЕНИЯ ДЕН НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

СОФИЯ

На 18 декември 2018 г. тракийци от Софийското дружество поднесоха венци и цветя пред паметника на Капитан Петко войвода по случай 174 години от рождението му. Пред паметника думи за живота и революционната дейност на легендарния войвода произнесе председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов, който изтъкна, че най-важното събитие за тракийската организация през 2019 г. ще бъде 175-ата годишнина от рождението на Войводата.Той запозна присъстващите и с по-важните прояви и инициативи, посветени на тази юбилейна годишнина. Тук бяха зам.-председателят на Централното ръководство Краснодар Беломорски, главният секретар на Съюза Стефан Начев, председателят на дружество „Тракия“ – София Божана Богданова, ветерани на тракийското движение.

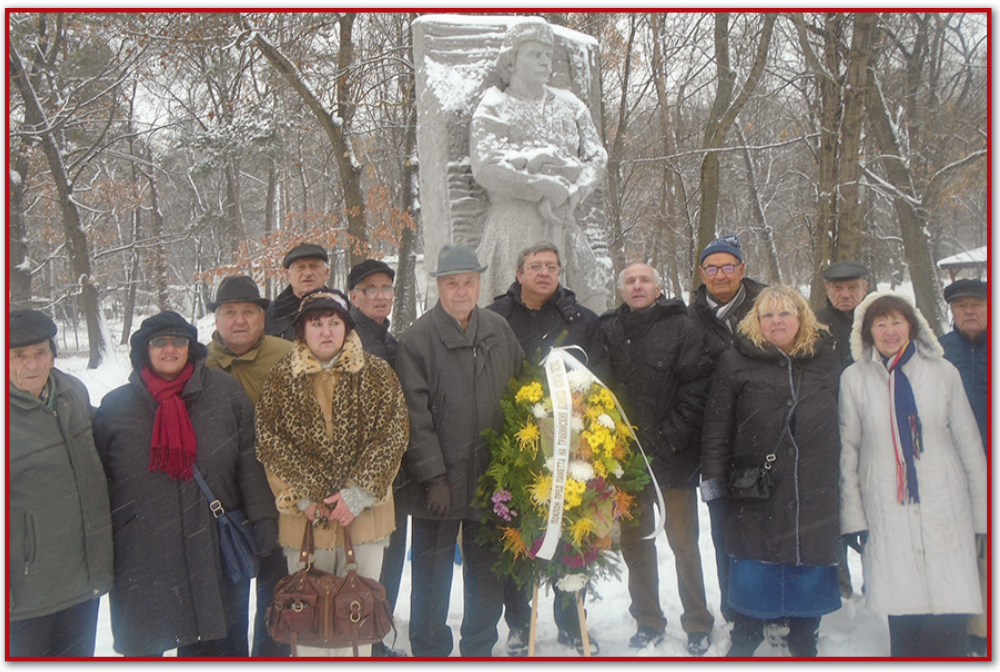

ХАСКОВО

Пред паметника на Капитан Петко войвода в Хасково в деня на рождението му се събраха десетки тракийци и симпатизанти на тракийската организация в града.

Въпреки лошото време да отдадат своето уважение към Капитан Петко войвода дойдоха и най-възрастните потомци на тракийските българи тук Стайко Черкезов, Кирил Сексенов и Димитър Топалов.

Д-р Красимира Узунова, член на УС на тракийското дружество дружеството и уредничка при РИМ-Хасково, припомни на присъстващите за делото на Капитан Петко войвода и неговото идване в Хасково. Поднесени бяха венци и цветя.

КРУМОВГРАД

С поднасяне на цветя и венци членовете на дружество „Тракия 1922“ в Крумовград“ отбелязаха 174 г. от рождението на Капитан Петко войвода – български хайдушки войвода и революционер. Отпразнувана бе и 85-ата годишнина от основаването на Тракийския женски съюз. Събитието бе уважено от кмета на общината Себихан Мехмед и от съпредседателя на Националния женски тракийски съюз Ваня Мечева. По повод годишнината и за това, че подкрепя инициативите и съдейства за реализиране на редица прояви на тракийци на територията на общината, Себихан Мехмед бе удостоена с плакет с лика на основателката на Тракийския женски съюз в България Мара Михайлова. Госпожа Ваня Мечева награди със същия плакет тракийското дружество в Крумовград“, с грамоти бяха наградени – Кера Стоянова Стоева, Василка Георгиева Тенева, Мария Петрова Василева, Стойка Иванова Алексиева, Недялка Борисова Костова, Недка Георгиева Онова, Нели Найденова Кирилова. Групата за автентичен фолклор към тракийското дружество изнесе програма, посветена на годишнината от рождението на Капитан Петко Войвода. Бяха прочетени и авторски стихове, посветени на легендарния войвода.

КЪРДЖАЛИ

По повод 174 години от рождението на Капитан Петко войвода представители на тракийско дружество „Тракийско сърце“ положиха венци и цветя пред бюст – паметника на легендарния войвода в центъра на града, открит през далечната 1955 г. В краткото си слово председателят на дружеството инж. Марияна Ликова припомни живота и делото на защитника на Тракия, легенда в българската история, посветил живота си на освобождението на беломорските българи и обединението им с България.

ПЕРНИК

На 1 декември 2018 г. се състоя 30-та есенна среща на тракийците от Перник и региона. Вече 15-та година тя се съчетава с честването на годишнината от рождението на патрона на дружеството – Капитан Петко войвода. Всички участници бяха посрещнати с хляб и шарена сол.Срещата бе открита и водена от Стоянка Колева – зам. председател на дружеството. Тя поздрави участниците с „добре дошли“. С едноминутно мълчание бе почетена паметта на починалите 14 членове на дружеството. Недка Господинова произнесе слово за 174-та годишнина от рождението на Капитан Петко войвода. Художествената програма бе на Соня Давидова и Фроска Мирчева, които изпълниха прекрасни народни и патриотични песни. Последва обед, съпроводен със спомени, песни, хора и танци, продължил до 17.30 ч.

ЯМБОЛ

На 18 декември 2018 г. дружество „Тракия“ – Ямбол съвместно с Военен клуб организира концерт, посветен на 174 години от рождението на основателя на тракийската организация и дружество „Странджа“ в България, прославеният войвода и защитник на онеправданите в Тракия, капитан Петко Киряков. Участваха в концерта самодейни състави на тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ – с. Генерал Инзово, с худ. ръководител Маринка Василева, фолклорна група при читалище „Никола Вапцаров-1926“ с худ. ръководител Янка Лилова, фолклорна група от с. Окоп с худ. ръководител Щиляна Вълчева, група за автентичен фолклор от с. Тенево с худ. ръководител Евгения Динева, детска певческа група за народни песни към ОДК-Ямбол с ръководител Нанка Колева и хор „Тракийка“ при дружество „Тракия“ – Ямбол. Приветствие от името на председателя на СТДБ Красимир Премянов поднесе председателят на дружеството Михаил Вълов. Той награди с плакети и грамоти заслужили тракийки от името на Тракийския женски съюз по повод 85 г. от учредяването му.

СЛИВЕН

Мразовитият 18 декември 2018 година не попречи на Сливенското тракийско дружество „Лазар Маджаров“ да окичи с венци и цветя за пореден път бюст-паметника на войводата, който те построиха с много труд и силно желание. Слово за Петко войвода произнесе председателят на дружеството Кирил Киряков, което обогати и впечатли присъстващите за героичения неповторим живот на Капитана. Отслужена беше заупокойна молитва от отец Йоан в църквата „Св. Цар Борис I Покръстител“ за Войводата и за тракийци – наши предци, оставили костите си по красивите поля на родна Тракия, в защита на прогонения тракийски род. Пред паметника фолклорната певческа група към дружеството „Тракия пее“ изпълни незабравимата емблематична песен:

„Петко льо Капитанине,/Петко льо командирене“.